

1.3. OSMANLI TÜRKÇESİNİN GÜNÜMÜZDEKİ YERİ

KONUYA HAZIRLIK

1. Görsel 1.5'i inceleyiniz ve çevrenizde, gezip gördüğünüz yerlerde veya tarihî mekânlarda rastladığınız Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler varsa bu eserlere ilişkin deneyimlerinizi sözlü olarak belirtiniz.

a. Hilal-i Ahmer Cemiyetinin (Kızılay) logosu

b. İstanbul Üniversitesi giriş kapısındaki kitabe

c. Birinci Millet Meclisi kürsüsü

Görsel 1.5: Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bazı eserler

2. Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın **"Kültürlü olmak demek, tarihin ve eski eserlerin terbiyesini almak, olgunlaşmak, ondan sonra yeni eserler vücuda getirmek veya ruhunu onlara açmaktır."** sözünden hareketle Osmanlı Türkçesiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Bugün Osmanlı Türkçesiyle ortaya konulmuş büyük bir miras mevcuttur. Hem Türkiye'de hem de Türkiye sınırları dışında bulunan Osmanlı Türkçesi eserleri, Türk kültür ve medeniyetini bugüne taşıyan çok kıymetli değerlerdir. Bu büyük mirası koruyup gözetmek, bundan azami ölçüde yararlanmak herkesin üzerine düşen önemli bir sorumluluktur.

Dünyada en fazla yazma esere sahip ülkelerden birisi Türkiye'dir. Bu yazma eserlerin önemli bir bölümünü de Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler oluşturur. Örneğin Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi genel ağ sayfasında *(suleymaniye.yek.gov.tr)* Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler hakkında şu bilgi verilmektedir:

"Yaklaşık bir asırdır Süleymaniye Külliyesi'ndeki Evvel ve Sani Medreselerinde hizmet veren Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde eserler, medresede bulunan 32 ayrı odada depolanmıştır. Toplam 140 koleksiyonu, yaklaşık 80 bin el yazması ve 70 bin nadir basma eseri bünyesinde barındıran kütüphane, dünyanın sayılı yazma eser kütüphaneleri arasında yer almaktadır." (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi

Kültür ve Turizm Bakanlığının kendi genel ağdaki sitesinde *(ktb.gov.tr)* el yazması eserlerin sayısıyla ilgili verdiği bilgi ise şu şekildedir:

"Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne bağlı 28 kütüphanede toplam 170.028 cilt yazma eser bulunmaktadır. Kütüphanelerden başka, Millî Kütüphane Başkanlığında 25.000 ve Bakanlığımıza bağlı müzelerde de 30.000 kadar yazma eser vardır. Diğer kurumlar ve şahıslarda bulunan yazma eserlerle beraber Türkiye genelinde 300.000 cildin üzerinde yazma eser bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu sayının, ciltlerin birden fazla eseri ihtiva ettiği düşünüldüğünde 600.000 civarında olabileceği düşünülmektedir."

Türkiye dışında pek çok ülkede de Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış ata yadigârı eserler bulunmaktadır. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı sitesinde *(yazmalar.gov.tr)* "Yurt Dışındaki Türkçe Yazmalar" başlığı altında konu ile ilgili şu açıklamaya yer verilmiştir:

"İslam tarihinin ilk asırlarından itibaren pek çok Türk asıllı âlim önce Arapça daha sonra Farsça ve Türkçe sayısız eser yazmıştır. Mısır Kahire'de Daru'l-Kutubi'l-Kavmiye'de 5.000, Kahire Üniversitesinde 4.000 civarında ayrıca sayıları kesin olarak bilinmemekle birlikte Fransa'da Paris Millî Kütüphanesi'nde, İngiltere'de British Museum [Biritiş Müziyum] ve Chester Beatty'de [Çestır Biitiy], İtalya Vatikan'da, Almanya Berlin'de ve Rusya Leningrad'da, Macaristan'ın Budapeşte İlimler Akademisi ve Millî Kütüphanesi'nde çok sayıda yazma eser bulunmaktadır.

Bunlardan başka bazı yazma eser koleksiyonlarına az da olsa Nijerya, Filistin, Ürdün, Bangladeş, Kuveyt, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sudan, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya ve Endonezya gibi ülkelerde de rastlanmaktadır."

Yurt içi ve yurt dışını kuşatmış, sayıca büyük bir yekûn teşkil eden Osmanlı Türkçesi kültürel varlığı aynı zamanda geniş bir inceleme ve araştırma sahası oluşturmaktadır. Bu sahada yapılacak inceleme ve araştırmalar yüzyılların tecrübe ve birikiminin ortaya konulmasını sağlayacaktır. Ayrıca bu zengin dil varlığının sadece geçmişin kayıtları olmadığı ve yeni nesillere dil, din, sanat, bilim gibi her alanda ufuk açacak değerlere sahip olduğu göz ardı edilemeyecek bir hakikattir.

BİLGİ KUTUSU

Görsel 1.7: Bir tezkire örneği (*Meşâ'ir'üş-Şuara,* Âşık Çelebi)

Görsel 1.8: Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmış bir gazete

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerin önemli bir kısmını **el yazması ve matbu kitaplar** oluşturur. Kutadgu Bilig, Türk edebiyatının Kur'an alfabesiyle yazılmış ilk eseridir. Dünden bugüne Kur'an alfabesi veya Osmanlı Türkçesiyle pek çok dinî (Kur'an ve hadis kitapları; enam-ı şerif, evrad-ı şerif, delailü'l-hayratlar) tarihî, ilmî eser; şair divanları, tezkireler (Görsel 1.7), cönkler vb. yazılmıştır. Tanzimatla başlayan süreçte pek çok **dergi ve gazete** de Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmıştır (Görsel 1.8). Yine daha çok Hz. Muhammed'in (sav) fiziki ve ahlaki özelliklerini anlatan **hilyeler**, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerin önde gelenlerindendir. Binaların dış cephesinde bulunan, çoğunlukla bina veya binayı yaptıran kişiyle ilgili bilgilerin yer aldığı **kitabeler** de Osmanlı Türkçesiyle yazılmış en güvenilir tarihî belgelerdir. Usta hat sanatçılarına yazdırılan ayet ve hadislerin yer aldığı **levhalar** ve diğer hat eserleri görsel sanatların zirve eserlerindendir. Eski harflerle yazılmış **arşiv belgeleri** ise **(ferman, berat, buyruldu, tapu senedi, arzuhâl, vakfiye, fetva vd.)** Türk-İslam kültür mirasının ölümsüz kayıtlarıdır.

BİLİYOR MUSUNUZ?

(...)

Çağımızda her geçen gün Osmanlı dönemi ile ilgili yapılan çalışmalar önem kazanmaktadır. Arap harfli Osmanlı Türkçesinin yaklaşık altı yüzyıl boyunca kullanılmış olması, günümüzde akademik birçok neden ve kaygıdan dolayı sık sık dikkatlerin Osmanlı Türkçesine çevrilmesine sebep olmaktadır. Tarihî metinlerden edebî metinlere, çeviri metinlerden telif eserlere kadar farklı alan ve türde Osmanlı Türkçesi ile yazılmış birçok metnin varlığı; Osmanlı'nın tarihî, edebî ve kültürel varlığının günümüze taşınmasının önemine işaret etmektedir. Bu vesileyle Osmanlı Türkçesi, günümüzde özellikle sosyal bilimlerle ilgili birçok akademik çalışmanın temelinde yer almaktadır.

(...)

(Genel ağdan alınmıştır.)

NOT DEFTERİ

Osmanlı Türkçesi, günümüzde üniversitelerin Türk dili ve edebiyatı, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, tarih, tarih öğretmenliği, sanat tarihi, bilgi ve belge yönetimi, kütüphanecilik bölümleri, ilahiyat ve İslami ilimler fakülteleri vb. eğitim birimlerinde zorunlu veya seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

SORU-YORUM

Verilen 1 ve 2. metinleri okuyunuz ve metinlerin içeriklerine ilişkin soruyu sözlü olarak cevaplayınız.

1. Metin

(...)

İbn Haldun, yazıyı insanın zihnindeki anlamlara işaret eden sözlü kelimelerin harf şeklindeki resim ve şekilleri olarak tanımlar ve aynı zamanda insan zihninde olanları anlamanın bir yolu olarak kabul eder. Ayrıca bir şehirde yazı sanatının gelişmesini, o şehrin sakinlerinin müreffeh, varlıklı ve kültürlü olması ile doğru orantılı olduğunu ifade ederek yazının, insanın sosyalleşmesi ve toplumun kültürel zenginliğe ulaşmasındaki önemini vurgular.

(...)

Osman MUTLUEL,
(Genel ağdan alınmıştır.)

***

2. Metin

(...) Vahyin ilk ayetinin oku olması, bir diğer ayette ise kaleme yeminle başlaması Kur'an'ın yazıya ve okumaya verdiği önemi ortaya koymaktadır. Böylece Müslümanlar Kur'an'ın bu ilkelerini benimseyerek okumayı, ilmi ve ilmin kaynağı olan yazıyı Kur'an anlayışıyla hayatlarının her safhasına tatbik etmişlerdir.

Kur'ani bakış açısıyla değer kazanan yazı günümüze kadar sanat olarak gelmiştir. Kur'an merkezli bir hat sanatının oluşması büyük bir ayrıcalığa sahiptir. Zira Arap coğrafyası yazı bakımından sınırlı seviyede iken İslam ve Kur'an ile yazı medeniyetine dönüşmüştür. (...)

Nurullah YILMAZ
(Genel ağdan alınmıştır.)

Okuduğunuz metinlere göre Osmanlı Türkçesi ve hüsnühat sanatıyla meydana getirilen kültürel varlıklara ilişkin ne gibi çıkarımlar yapılabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

SERGİ

Çevrenizden Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler bularak bunları okulunuzda sergileyiniz.